

Миладин Шеварлић

МРТВА ПРИРОДА

– драма –



МИЛАДИН ШЕВАРЛИЋ, драмски писац, рођен је у Београду 1943. године. Дипломирао је светску књижевност и драматургију. Радни век провео, углавном, у позориштима, као драматург, уметнички директор и управник. Тренутно ради на Телевизији Београд као одговорни уредник у Уметничком програму.

Објављивао песме, позоришне критике, прозу и есеје. Аутор је опуса од двадесетак драмских дела, која су играна у позориштима у земљи и иностранству, на радију и телевизији, те штампана у периодици, збиркама и посебним издањима.

Добитник је три награде на конкурсима Удружења драмских писаца Србије, чији председник је био у два мандата, награде на Фестивалу праизведби, награде „Јоаким Вујић”, Стеријине награде за савремену комедију и Златног беоцуга за „трајни допринос култури Београда”.

Миладин ШЕВАРЛИЋ

МРТВА ПРИРОДА
– драма –

Савест, заправо, има само посматрач,
а онај који дела, тај је увек без савести.
(*J. B. Геше*)

У једном вагону се вози друг Панчо Виља
а у другом његова велика муда.
(*Мексиканска народна песма*)

ЛИЦА:

ЈЕЛИСАВЕТА ХАЦИАНТОНИЈЕВИЋ, сентиментална госпођа,
историчар уметности

ЉУБИЦА – ЉУБА ХАЦИАНТОНИЈЕВИЋ, њена кћи,
лепотица жељна живота

РОДОЉУБ – ЉУБА ЧОБАНОВИЋ, бивши интелектуалац,
заводник, бави се бизнисом

ДАРКО РАСПОПОВИЋ, сликар, сањар, подстанар

Дешава се у Београду, у стану Хациантонијевићевих,
у сумрак XX века.

I

Остаци сџилског салона из давних грађанских времена. На зидовима ошисци слика, које су њу, некада, висиле. Сџоји само још њорџреџ младог мушкараца из шридесеџих година овог века.

Соба је њолуџразна; део намешиџаја је изнеџ. Два радника, уџраво, износе један комад, и њо раде џрилично несџреџно, док џосџођа Јелисавеџа Хаџианџонијевић – још увек сразмерно џривљачна, некада, очигледно веома леџа жена – надгледает, очајно кршећи руке.

ЈЕЛА: Пазите! Пазите, господе! Мој покојни деда је то, с опроштењем, у Бечу набављао...

РАДНИК: Држи, јебо га ти!

ЈЕЛА: И зашто тако страшно псујете? Можда ми јесмо пропали... Вероватно јесмо. Али, ипак, пред једном дамом...

Радници су изашли. Улази Родољуб, марканџан, снажан, џриџом, шарманџан и жовијалан мушкарац средњих година.

РОДОЉУБ: Ко псује, Јело?

ЈЕЛА: Па ови твоји носачи, кабадахије, шта ли су?

РОДОЉУБ: (*Љуби је у образ*)
Зар пред мојом Јелом, једном од првих дама београдских, мајку вам барапску!

ЈЕЛА: Родољубе! Срам те било...

РОДОЉУБ: Извин'те, мадам!

ЈЕЛА: Одавно више није то онај Београд... Седи, Родољубе, на ове остатке наше београдске прошлости. Деда би се три пута преврнуо у гробу, када би видео како распродајем дом Хаџианџонијевића. Био је трговац, али не као ови ваши. Пре свега био је господин.

РОДОЉУБ: А гробницу, Јело?

ЈЕЛА: Шта, гробницу?

РОДОЉУБ: Колико се сећам, налази се близу цркве, одмах с десне стране. Од лабрадорског гранита. Импозантна, веома репрезентативна... Са једним тужним анђелом, који клечи над гробом... Чини ми се да је радио Бертото?

ЈЕЛА: Добро ти се чини, Родољубе. И шта с тим?

- РОДОЉУБ: Мислим... Ниси је продала?
- ЈЕЛА: Родољубе! Јеси ли ти полудео?
- РОДОЉУБ: Не, ја сам само трговац. Купујем и продајем оно што се може купити и продати. А све се може купити и продати, зар не?
- ЈЕЛА: Е, па, не може, Родољубе! Не може баш све.
- РОДОЉУБ: Може, може! Само је питање нивоа пропасти, односно, нивоа успона. Управо, дакле, понуде и потражње.
- ЈЕЛА: Ја те не познајем таквог, Родољубе! Ти си интелектуалац. Ти си, забога, ипак, историчар уметности... Сети се! Био си студент генерације.
- РОДОЉУБ: Тренутно сам трговац генерације. Бити интелектуалац, данас и овде, делује ми некако... малоумно. Ако си, дакле, озбиљан интелектуалац, ти се мораш потрудити да ту своју позицију што хитније укинеш. То је дијалектика наше садашње ситуације. Схваташ?
- ЈЕЛА: Мислим да ми сада треба једно пиће. Али, бојим се да у кући нема ничега. Овај наш Дарко полоче све чега се докопа...
- РОДОЉУБ: *(Вади из њорбе боцу)*
Да ли госпођа жели један “Џек Денијелс”?
- ЈЕЛА: О, да! Госпођа жели. Донећу чаше.
- Јела доноси чаше из виџирине. Родољуб сџи.*
- ЈЕЛА: Хвала. Доста, доста! Ја, уствари, веома ретко пијем, али данас...
- РОДОЉУБ: Говорили смо о гробници.
- ЈЕЛА: Не! О томе нисмо говорили, и о томе никада нећемо говорити, уколико желиш да говоримо о било чему!
- РОДОЉУБ: Добро, добро, не жести се, драга! Лепота ти се од тога квари. Живели!
- ЈЕЛА: Живели! Уствари, када се сетим, увек си био мангуп... Мада, шармантан.
(Оџије, заџвори очи)
Добро пиће! брзо делује!
- РОДОЉУБ: Ја сам, можда, био студент генерације, а ти си била лепотица генерације.
- ЈЕЛА: Ћути, ћути, Родољубе! Сипај ми још мало. Али само мало!

- РОДОЉУБ: *(Сића)*
Дакле, таква гробница..
- ЈЕЛА: Немој!
- РОДОЉУБ: Таква гробница вреди, отприлике, као кућа. И, ако икада будеш принуђена да је продаш, обрати се мени. Толико о томе.
- ЈЕЛА: Како се, уствари, то ради? Повадиш претке, побачаш на ђубре? Како?
- РОДОЉУБ: Не, забога, Јело! Кости се препакују у врећице и пренесу на друго место. Треба врло мало простора.
- ЈЕЛА: Не! Ја то дефинитивно нећу да слушам!
(Пије)
Знаш ли ти колико ми је било тешко да се одвојим од овог намештаја, од ових слика... Као да душу распродајем, Родољубе!
- РОДОЉУБ: Сама си то хтела, Јело! Сама си ме звала.
- ЈЕЛА: Лакше ми је, ипак, теби да продам, теби, кога знам тридесет година, него...
- РОДОЉУБ: Ниси морала. Могао сам да ти позајмим новаца, ако си у кризи.
- ЈЕЛА: Та криза, Родољубе, траје већ десет година. Ниси приметно?
Сем тога, ти знаш да смо ми увек били поносита породица.
- РОДОЉУБ: Понос? Шта то беше? Живели!
- ЈЕЛА: Никада ја то не бих радила због себе. Живели, живели! Због Љубе. Сећаш ли се ти моје Љубице?
- РОДОЉУБ: Била је лепа девојчица кад сам је последњи пут видео. Срели смо се у “Цвијети Зузорић”, чини ми се... На изложби Миће Поповића.
- ЈЕЛА: Сада та девојчица има двадесет пет година, и моју некадашњу лепоту. Сипај ми још мало, па нек буде шта буде!
- РОДОЉУБ: Са задовољством, госпођо!
- ЈЕЛА: Ти не журиш?
- РОДОЉУБ: Ја никада не журим. Старе нежење су, бар, господари свога времена.

- ЈЕЛА: Не срећу се свакога дана пријатељи из младости!
(Пије)
Завршила је историју уметности. Нисам могла да јој нађем посао. Не налазим се више, Родољубе!
(Пауза)
Онда сам решила да издам собу. Љуба је довела Дарка. Дарко је плаћао два месеца, а онда се испоставило да је врло талентован. Он је сликар, можда си чуо...
- РОДОЉУБ: Ако је у питању Дарко Распоповић, чуо сам.
- ЈЕЛА: Да. Врло талентован и врло сиромашан. И, будући да су се он и Љуба, изгледа, жестоко заволели, мада их често чујем како се жестоко свађају, ми смо, уместо кираџије, добили још једног члана домаћинства без прихода...
- РОДОЉУБ: Ко хоће да живи мимо свог времена, чини то на властити ризик. Живели!
- ЈЕЛА: Нема свако стомак који може да свари ово време. Не волим га. Не волим ово време, Родољубе!
- РОДОЉУБ: Другог немамо, Јелисавета.
- ЈЕЛА: Можемо ли га створити?
- РОДОЉУБ: Оно што смо могли – створили смо. То је било оно за шта смо способни.
- ЈЕЛА: А, видиш, ја верујем. Ја верујем да ће опет бити као пре. Да ћемо доживети да Београд опет буде пристојан град.
- РОДОЉУБ: Београд има много лица. Можете да бирате.
- ЈЕЛА: Нама, обичним смртнима, остало је само једно – оно најружније. Несигурност, просташтво, бувље пијаце, прљавштина, беда. Мој Београд је, нека ми Бог опрости, постао псећи град! Не знам да ли си из свог “Мицубишија” приметио да Београдом, осим лопова, убица, торбара и просјака, харају хорде дивљих паса. Могу се видети на Обилићевом венцу, Славији, па, чак, и у Кнез Михаиловој. А, на Звездари их, мислим, сада има више него Срба!
- РОДОЉУБ: Јело, ја сам дошао да ти помогнем.
- ЈЕЛА: Немам више шта да продам. Морамо да седимо на нечему.
- РОДОЉУБ: Не мислим то. Имам другу идеју. Мада, када је реч о продаји, радо бих узео и овај портрет. Пеђа Милосављевић још увек пристојно пролази.

- ЈЕЛА: Рекла сам, већ, да то није на продају!
- РОДОЉУБ: Не мора одмах. Кад потрошиш ово од намештаја.
(*Сипавља на сипочих свежањ новчаница*)
- ЈЕЛА: Не искушавај сиротињу. Не могу оца да продам, Сотону!
(*Оййије*)
Да немаш, можда, једну цигарету? Дарко ми све попуши.
- РОДОЉУБ: Изволи!
(*Даје јој цигарету и ирипаљује*)
- ЈЕЛА: Били су пријатељи. Добри пријатељи. Пеђа и покојни тата. Заједно су службовали, код Дучића, у мадридској амбасади... А онда су тату преместили код Андрића, тојест, код Хитлера, у Берлин.
- РОДОЉУБ: Преброј!
- ЈЕЛА: Кад су их Немци, четрдесет прве, вратили у Београд, тата се домогао Равне Горе и, као патриота, ставио се, логично, на располагање ђенералу Дражи, мада га је чика Иво саветовао да то не чини, већ да се примири и сачека расплет тих балканских везаних црева... Тако се изволео изразити.
- РОДОЉУБ: Преброј!
- ЈЕЛА: Тебе то, наравно, не интересује.
- РОДОЉУБ: Знам, Јело, причу напамет. Причала си ми је више пута.
- ЈЕЛА: Нећу да бројим! Ја сам, ипак, дама, Родољубе, без обзира на све ово... Никада нисам умела да бројим новац. Некада га је бројала моја покојна мати. Последње остатке своје очевине. Оно што смо трошили кад су нас твоји комунисти коначно усрећили. То је тај деда, чији намештај лупају ове твоје кабадахије, што неумерено псују... А, онда га је бројао мој Милан, мој муж несрећни... Ти си Милана врло добро знао, зар не?
- РОДОЉУБ: Да, исувише добро, рекао бих.

- ЈЕЛА: Шта хоћеш тиме да кажеш? Ти знаш да су га прогањали! Исти ови комунисти, који сада глуме грађанско друштво и демократију, са дивљим псима, дивљом полицијом, бувљацима и доручком из контејнера. Ови, што су поштене српске грађане претворили у просјаке, шверцере и очајнике!
- РОДОЉУБ: Јело, Јело... Политика није за озбиљне људе.
- ЈЕЛА: Морао је да побегне из земље. Морао је! Као и мој отац што је, некада, морао. Четник, каже, кољач! Мој отац је био париски ђак, интелектуалац, ни певца није био у стању да закоље, камо ли човека, и то Србина!
- РОДОЉУБ: Забога, Јелисавета, пусти то сад! ово је двехиљадита година. Гледај од чега живиш. Остави мртве с миром.
- ЈЕЛА: Милан није мртав. Јавиће се он. Видећеш!
- РОДОЉУБ: Докле ћете ви, Срби, живети у небулозама?! Десет година је прошло од кад је побегао!
- ЈЕЛА: Ми, Срби! А, шта си ти, Родољубе Чобановићу, из Градине код Пожаревца?
- РОДОЉУБ: Само трговац. И, пошто сам, случајно, историчар уметности, логично је да будем трговац уметничким предметима. Зар не?
- ЈЕЛА: Како, случајно, Родољубе? Био си тако бриљантан, тако талентован...
- РОДОЉУБ: Ех, Јело... Човек може да буде било шта. Светац, злочинац... Зависи од околности...
- ЈЕЛА: Зашто си, онда, ког врага, студирао баш историју уметности?
- РОДОЉУБ: Бојим се, драга, да није тренутак за приче из младости.
- ЈЕЛА: Не, не! То ме јако занима. Ја сам историчар уметности, јер не бих хтела, не бих могла да будем ништа друго... Кад ми Бог, већ, није дао стваралачки дар.
- РОДОЉУБ: Ми, провинцијска сиротиња, нисмо могли да бирамо. Смешна прича! Неки мој рођак био је секретар комитета у Градини, па ми је наменио место директора завичајног музеја, израдио ми стипендију... Тако је то било. Нисам се ја ту много питао...
- ЈЕЛА: И?
- РОДОЉУБ: И, док сам ја завршавао студије, њега су сменили, као либерала. Он, сиромах, није ни знао шта то значи. И онда је

нови секретар комитета, познат по томе што је Дражи – не вашем, него нашем Дражи – организовао вечеринке и остало, у Павловића вили, за директора музеја поставио свог рођака, који је, чини ми се, био апсолвент агрономије... Тако сам остао у Београду... А, био сам мало и заљубљен.

ЈЕЛА: Ти? Да ли је то могуће? У кога?

РОДОЉУБ: Заиста, не знаш?

ЈЕЛА: Не.

РОДОЉУБ: Још мало пића?

ЈЕЛА: Да.

РОДОЉУБ: (*Сийа*)

Знаш, био сам прилично стидљив, тада... Само, ти то, вероватно, ниси примећивала. Београдске лепотице нису се, баш, много освртале за сиромашним провинцијалцима у похабаним ципелама.

ЈЕЛА: Хајде, хајде! Хоћеш да ме ганеш? То сувише личи на опште место.

РОДОЉУБ: А шта друго постоји, осим општих места, госпођо? Заиста, не знаш у кога сам био заљубљен, тада?

ЈЕЛА: Рекла сам ти.

РОДОЉУБ: У ону, у коју су сви били заљубљени. У дражесну, сензибилну, господствену... лепотицу из старе београдске куће. Те куће су нама, тада, изгледале као храмови, а девице, које су у њима обитавале, као богиње.

ЈЕЛА: Родољубе...

РОДОЉУБ: У госпођицу Јелу Хаџиантонијевић. Живели! За бајке из младости!

ЈЕЛА: Не измотавај се, молим те!

РОДОЉУБ: А, и да си знала, шта би вредело?

ЈЕЛА: Па, не знам... Немој да постиђујеш стару госпођу!

РОДОЉУБ: Пролазио сам кроз Београд, као кроз чудесну робну кућу, у којој ништа нисам могао да купим... Могао сам само да гледам, и да маштам... Тако је то било, драга госпођо! Док нисам схватио суштину.

ЈЕЛА: Жао ми је.
(*Сћусџи своју руку на њеџову*)

РОДОЉУБ: Зашто, драга?

ЈЕЛА: Због тебе, Родољубе.
(*Пауза*)
Да ли сада можеш све да купиш?

РОДОЉУБ: Да.

ЈЕЛА: Баш, све?

РОДОЉУБ: Све што је на продају. То значи – све.

ЈЕЛА: Боже мој, како је то страшно! А, видиш, ја сам у животу, хтела да купим само једну ствар, и то ми никада није пошло за руком.

РОДОЉУБ: Шта је то било тако скупоцено?

ЈЕЛА: Авионска карта до Америке. Немој да се смејеш! То је био сан мог живота.

РОДОЉУБ: Не смејем се. Слушам.

ЈЕЛА: Видиш овог човека, овде!
(*Показује очев ѝорџреџ*)
Овог благородног, невиног младића, кога ја никада нисам упознала. Војислав Хаџиантонијевић, чији си портрет желео да купиш. Видиш ли да не можеш баш све да купиш, Родољубе?

РОДОЉУБ: Видим.

ЈЕЛА: Не измотавај се! Цигарету, молим!

РОДОЉУБ: Изволите, госпођо!

ЈЕЛА: Када је све било готово, пробио се до Београда. Провео је једну ноћ са мојом мајком, својом законитом супругом, наравно, а већ сутрадан је, користећи се општим хаосом и својим дипломатским везама, кренуо на пут без повратка. Мада је мислио, веровао, да ће се вратити. И ова стара, безнадежно сентиментална госпођа, Родољубе, која пред тобом седи, пред својим другом и купцем рушевина једног

часног грађанског живота, ова стара госпођа плод је те трагичне љубавне ноћи.

Целог живота сам сањала о томе да упознам свога оца. Прво сам се надала да ће се, ипак, вратити. Када се та нада, с временом, истопила, почела сам да скупљам новац за авионску карту, да одем да га видим. То су, наравно, биле смешне суме, ја сам била, такорећи, девојчица, знаш и сам како се живело тада... Као и сада, отприлике.

Отац се није снашао у Америци. Млад је умро. Детаље не знам. Давно је то било. Сахрањен је у једном предграђу Чикага. Желела сам да његово тело пренесем овамо, да, бар, почива у миру, у породичној гробници, поред својих. Тамо, где ћу и ја, једнога дана, лећи.

Опет сам скупљала новац, а када сам схватила да никада нећу скупити суму, потребну за пренос костију, рекла сам себи, добро, бар да скупим за авионску карту, да отпутујм тамо и да му свећу запалим на гробу. Радила сам у музеју, као што знаш, на уваженом месту, са мизерном платом. У Србији су интелектуалци увек били сувишни људи...

Удала сам се за Милана. Био је виђени економиста, и то знаш. Тада се, вероватно, и могло нешто учинити, али, кућили смо кућу, дошла је Љубица, моја Љуба, видећеш је, и тако је живот ишао својим током... Када је постао директор те фирме, крајем осамдесетих, новац је, одједном, почео да притиче, али то је трајало кратко. Почеле су афере, прогони, било је то време уочи распада Југославије, уочи рата... Тако је и он отишао. Као и отац... Новине су писале да је покрао фирму, и мене су ислеђивали, али, ја ти одмах кажем да у то не верујем. Ма шта ти мислио.

(Дуља пауза)

Кажи нешто!

РОДОЉУБ: Да ли и даље желиш да пренесеш очеве посмртне остатке?

ЈЕЛА: Да ли желим? Ти се ругаш!

РОДОЉУБ: Не, драга! Ја желим да ти то омогућим.

ЈЕЛА: Толики новац? Не, не! Не долази у обзир.

РОДОЉУБ: Да ти омогућим да га зарадиш.

ЈЕЛА: Не шали се с таквим стварима, Родољубе!

- РОДОЉУБ: Ти знаш коме ја продајем овај намештај, пошто га рестаурирам, наравно; коме продајем слике и остале трице, што их купујем од остатака пропалог српског грађанства?
- ЈЕЛА: Ваљда, овим новим богаташима, капиталистима, комунистима, шта ја знам!
- РОДОЉУБ: Сваки озбиљан криминалац, који држи до себе, жели да буде господин. Па, онда, партијски лидери, министри, нафташи, директори великих система, краљеви шверца, спортисти, певачи... Елита, Јело, нашег времена. Не можеш ни да замислиш колики је новац у питању!
- ЈЕЛА: Ја сам само хтела да купим једну авионску карту и да запалим једну свећу на једном српском гробу поред Чикага.
- РОДОЉУБ: Они зидају велелепне виле, по Дедињу, Сењаку, Топчидеру, и њима су потребне слике, много слика, Јелисавета, схваташ? Они, као луди, купују слике. И плаћају. Поштено плаћају. У девизама. У кешу!
- ЈЕЛА: Схватам. Али, шта ја ту могу да помогнем? Ја нисам сликар.
- РОДОЉУБ: Ти ниси, али Дарко Распоповић јесте.
- ЈЕЛА: Мислиш да продајемо Даркове слике? Али, ко ће то да купи?
- РОДОЉУБ: Нико, наравно!
- ЈЕЛА: Па, како онда...?
- РОДОЉУБ: Али, хоће Мићу Поповића, Граовца, Коњовића, Шумановића...
- ЈЕЛА: Па, не може Дарко, ваљда, да слика Мићу Поповића?
- РОДОЉУБ: Не може? Зашто не може? Није то тако тешко. Сама си рекла да је талентован.
- ЈЕЛА: Јесте, али... Ти мислиш? Родољубе! Шалиш се?
- РОДОЉУБ: Не, то је, просто, једна врста бизниса, која одговара духу времена, и, на крају крајева, духу купаца.
- ЈЕЛА: *(Шайајом)*
Да фалсификујемо?

- РОДОЉУБ: Остави дефиниције! То није добро за бизнис. Нарочито дефиниције појмова. Битна је само логика. Они хоће Саву Шумановића, зар не?
- ЈЕЛА: Да... Вероватно...
- РОДОЉУБ: Па, дајмо им, онда, Саву Шумановића! Проста логика понуде и потражње.
- ЈЕЛА: Да фалсификујемо Саву Шумановића?
- РОДОЉУБ: Опет ти дефинишеш појмове! Они хоће нешто, и ми ћемо им то нешто направити и продати, а онда ћемо палити свеће по Чикагу и околини и возити кости преко Атлантика, до миле воље! Разумеш?
- ЈЕЛА: Ти си невероватан човек! Али, признаћу да у твом наступу има извесног шарма. Мада, не одобравам. Ти све релативизујеш. То је опасно, Родољубе.
- РОДОЉУБ: Да ли Дарко може да наслика слику исто као Сава Шумановић, или Мића Поповић?
- ЈЕЛА: Може, наравно.
- РОДОЉУБ: Па, у чему је, онда проблем?
- ЈЕЛА: У томе што је то фалсификат.
- РОДОЉУБ: Шта значи фалсификат? Хоће ли то бити исто?
- ЈЕЛА: Биће исто као Мића Поповић, али неће бити Мића Поповић.
- РОДОЉУБ: Па, ако је исто, онда није важно чије је. Уосталом, то су сувише суптилне дистинкције за наше купце.
- ЈЕЛА: Али, они не желе такву слику, они желе слику са таквим потписом.
- РОДОЉУБ: Па, потписаћемо, Јело! А, како би тај потпис био уверљив, ти ћеш, као уважени историчар уметности и кустос, издати стручно мишљење да је реч о оригиналу. Ако им је, већ, толико стало, ми ћемо им љубазно изаћи у сусрет, а даћемо им исто тако квалитетан или неквалитетан производ као и такозвани оригинал. Поштено!
- ЈЕЛА: Сјајно! Твоја логика је, збиља, чудесна. У принципу, ти твоји купци и не заслужују ништа друго. Али, откуда ти таква дрскост да помислиш како бих ја могла у томе да учествујем?

- РОДОЉУБ: Та фасцинација ауторством, госпођо, знак је само болесног индивидуализма, и ништа више. Ко је у озбиљна времена био тако неуљудан да потписује фреске и катедрале? Потписивати личним именом божје дарове, знак је лошег цивилизацијског укуса.
- ЈЕЛА: Све лепше од лепшега! Кад интелектуалац реши да постане хохштаплер, то је онда, заиста, неодољиво.
- РОДОЉУБ: Потражња нових богаташа за одређеним именима је толико велика, да се, природно, или, ако хоћеш, тржишно, намеће потреба за њиховим умножавањем. Купци то сами траже, Јелисавета! Тако је било и после оног рата, кад су се партизани разбашкарили по дедињским вилама. Ти знаш ко је увелико фалсификовао Колесникова?
- ЈЕЛА: Знаш, знам...
- РОДОЉУБ: Ето, видиш! А сад је уважени академик. И, шта? Ништа. Тражило се то од њега.
- ЈЕЛА: Ко је тражио?
- РОДОЉУБ: Тржиште. Велики регулатор свега на овом свету. Дакле, појам фалсификата је болесна цивилизацијска предрасуда. То је, просто, слика, као и свака друга.
- ЈЕЛА: Нешто ми није добро... Одједном ме глава заболе!
- РОДОЉУБ: Још мало пића?
- ЈЕЛА: Не, не, хвала! Можда је то, од пића, а, можда... Не могу ја, пријатељу, да учествујем у томе, макар никада не видела очев гроб.
(Пауза)
Тако ми је лепо да причам с тобом, да се сећам... Али, схвати, не могу, под старе дане, да се бавим...
- РОДОЉУБ: Ма, какви стари дани, молим те?! Још увек је живот наш! Само га не смемо избегавати, повлачити се, сањарити у слаткој трулежи... Ко не схвата колико је живот леп, није ни заслужио да живи!
- ЈЕЛА: Наш живот није више леп, Родољубе! Они су све лепо погазили, расточили...
- РОДОЉУБ: То од нас зависи, драга. Увек има мало простора за лепоту... Жао ми је што ти није добро. Кренућу, сада, па ћу ти се јавити ових дана. А ти размисли.

- ЈЕЛА: Не, седи! Седи још мало... Ја сам једна врло усамљена госпођа, која више не разуме ово време.
(Пауза)
Кажи ми, искрено... Та прича, како си био заљубљен... Да ли је то истина, или део твоје мангупске тактике?
- РОДОЉУБ: Забога, Јело...
- ЈЕЛА: Извини... Као да ништа нисам питала!
- РОДОЉУБ: Да ли мислиш да бих се шалио с таквим стварима?
(Помилује је по коси)
- ЈЕЛА: Родољубе...
- РОДОЉУБ: Дођи...
(Љуби је ситрасно)
- ЈЕЛА: Не, не! То нема смисла... Врати се, брзо, на своје место и сипај ми једно пиће!
- РОДОЉУБ: (Ситрасно)
Дуговала си ми, бар један пољубац.
- ЈЕЛА: Хвала!
(Узима пиће)
Какав мангуп... Знаш ли кад ме је, последњи пут, пољубио мушкарац?
- РОДОЉУБ: Пре двадесет секунди.
- ЈЕЛА: Ах, Родољубе... Заборавићемо то. Као да ништа није било.
- РОДОЉУБ: Не, драга! Хтео сам да ти покажем да је могуће вратити се у живот.
- ЈЕЛА: Ти, стварно, то умеш!
- РОДОЉУБ: Можеш и ти, ако се мало потрудиш. Живели!
- ЈЕЛА: Скоро да поверујем...
- Улазе Љуба и Дарко. Љуба је живахна, веома атрактивна девојка, која одише чулношћу, а Дарко је леушкаст, асценичан млади човек, који зрачи енергијом и лако претвара у нервозу и десрукцију.*
- ЈЕЛА: А! Ево и деце!
- ЉУБА: Мама, опет си продавала слике и намештај! Извините! Имамо госта? Какво ретко задовољство за једну бившу грађанску кућу!
- ДАРКО: Добардан.

- ЈЕЛА: Упознаћу вас са купцем. Господин Родољуб Чобановић, пријатељ из младости.
- РОДОЉУБ: *(Устџао је)*
Зовите ме чика Љуба.
- ЉУБА: Драго ми је. И ја сам Љуба.
- РОДОЉУБ: Каква лепа подударност.
- ДАРКО: Дарко Распоповић.
- РОДОЉУБ: Чуо сам за вас, младићу.
- ДАРКО: И ја за вас.
- ЈЕЛА: Хоћете ли да седнете, мало, с нама?
- РОДОЉУБ: Волео бих да видим ваше слике.
- ДАРКО: Зашто?
- ЉУБА: Дарко!
- ДАРКО: Бојим се да су, за ваше купце, моје слике крајње неинтересантне. Ја не сликам национални, нити бидермајер кич, што је, јамачно, по укусу ваших рекеташа са Дедиња! Довиђења!
(Одлази у унуирашњоси сџана)
- ЉУБА: Извините, мало је нервозан...
(Одлејриша за њим)
- РОДОЉУБ: Волим емотивне, оштре момке... Они се најлакше ломе.
- ЈЕЛА: Они, ваљда, нису ништа приметили? Тако ме боли глава... Превише узбуђења за једну стару даму. Не љути се на Дарка. Он је само несрећан.
- РОДОЉУБ: Љуба је прелепа! Увенуће, бојим се, поред тог хистеричног уметничкића.
- ЈЕЛА: Расла је, уствари, без оца... Нагла је, помало лакомислена... Родољубе, драги пријатељу, да ли би ти хтео да ми помогнеш око тог детета? Има, ваљда, још увек, неки частан посао у овом полуделом Београду! Ја, заиста, више немам коме да се обратим...
- РОДОЉУБ: Помоћићу, али и ти мени мораш помоћи. И себи, наравно!
- ЈЕЛА: Мени не треба ништа. Само њој помози!
- РОДОЉУБ: Треба ти карта до Америке. И назад. Још треба поживети!
(Сџегне је за руку)

ЈЕЛА: Родољубе... Немој!
(Повуче руку)
Морам да преспавам све ово.

Улази Љуба.

ЉУБА: Дошла сам да се извиним у Дарково име. Не замерите на његовој неспретности. Одличан је сликар, али му никако не иде...Он је, знате, помало ванземаљац.

РОДОЉУБ: Седите с нама. Мислим да је остало још мало пића.

ЈЕЛА: Седи, сине! Ја ћу се сад повући, Родољубе. И знај да ми много значи што смо се поново срели. Морам да легнем, понекад ме стигне таква мигрена... Ви мало попричајте. Замени ме, Љубо, буди добра домаћица! Упознај се мало с чика Родољубом, он је расположен да ти помогне.

РОДОЉУБ: Лепо сањај, драга. Одмори се!

Јела излази.

ЉУБА: Ја знам доста о вама. Мама је причала, кад је решила да прода намештај и слике. А, и чује се по граду... Признаћу да сам била помало радознала.

РОДОЉУБ: И? Какав је први утисак?

ЉУБА: Па... мислила сам да сте мало старији...

РОДОЉУБ: И јесам. Али, не сувише, надам се?

ЉУБА: Не, никако! Супер изгледате.

РОДОЉУБ: Е, па, у то име... Може из Јелине чаше?
(*Сийа*)

ЉУБА: Може, али само мало. Попили смо, већ, у граду. Били смо код неког галеристе, опет га је заврнуо... Ја му кажем, упиши се у неку партију, ради дизајн, плакате, иди у "Прогрес", сликај Космос, као Оља Ивањицки, сликај Меркура, бога трговине... Уради нешто са собом!
(*Пауза*)

Он слика нека чудовишта, неке зомбије, лешеве... Слика, каже, Апокалипсу, васкрсле мртваце, страшни суд, Армагедон... А, где је ту живот? Где је наш живот? Мама је продала све што је могла... Дедовину и очевину... Не може ни она више!

РОДОЉУБ: Узми још једно пиће!

- ЉУБА: Не могу више! Стварно, не могу! Не, пиће могу, него не могу више да живим на овај начин... Извините! Немојте да се љутите, знам, није уљудно, али, мука ми је од свега! Живимо у лошем времену, па шта? То је наш једини живот. Ја мислим да човек у сваком времену може да живи свој живот, ако има муда! Извините! Мало сам попила...
- РОДОЉУБ: Не! Баш ми се свиђаш! И Дарко ми се свиђа. Волим младе, отресите људе. Живели, драга моја!
- ЉУБА: Живели! То јест, ја не бих смела више... Уствари, јебе ми се! Нека иде све... Живели!
- РОДОЉУБ: Живели, лепотице!
- ЉУБА: Дарко није лош. Немојте ви да мислите... Мало је уврнут. Али, ја га разумем. Није ни њему лако. Знате, његов отац... Био је официр. Погинуо је под Вуковаром, мислећи да брани Југославију. Јебем ти и ту Југославију... Уствари, нико од нас нема оца. И мој је збрисао у Америку, с неком рибом, мада то Јелисавета не може да прихвати. Нажалост, то је чињеница... Они неће чињенице. Нико неће да чује за јебене чињенице! Сви овде фурају своју трулу балканску машту... Ми, уствари, хоћемо да одемо одавде, али немамо пребијене кинте. Голи смо к'о пиштољи, да простите!
Ако не може да успе овде, можда може у Паризу. Уосталом, нека каже да је жртва система. Па, зар сви ми нисмо жртве система? И ви сте жртва система, јер морате да тргујете с мафијашима. Сем тога, у Паризу воле лешеве. И Дадо слика цркотине, и Љуба слика тела која се распадају... Хоћете распадање, педери, некрофили? Даћемо вам слатку трулеж, у коју можете да забијате своје радознале, дегенерисане њушке, док Арапи и црнци растурају и вас и ваше жене!
(Пауза)
Да нисам мало претерала?
- РОДОЉУБ: Жестоко! Ти имаш муда, девојко!
- ЉУБА: Ја само хоћу да живим као човек. И ништа више!
- РОДОЉУБ: Видим да ћемо се нас двоје добро разумети. Стога, прелазим на ствар.
- ЉУБА: Прво, још једно пиће! Може!
- РОДОЉУБ: Са задовољством!
(Сийа)

ЉУБА: *(Оћћије)*
Слушам!

РОДОЉУБ: Хоћу да направим серију слика наших познатих сликара, који су на цени, који су, разуме се, покојни, а чија сва дела нису позната, ни каталогизована, и да их, за велику лову, увалим куловима са Дедиња. За то ми је потребан добар сликар и кустос, који ће да издаје ауторитативна стручна мишљења. А кад поделимо лову, свако на своју страну. Свако к своме задатку! Разумеш?

ЉУБА: Разумем.
(Пауза)
Да размислим.
*(Узима чашу, ѿсмајра ѿиће ѿрема свејлосији. Пауза. По-
ије на искај)*
Купљено!

И Родољуб диже чашу.

МРАК

II

Исти просиор. Љуба и Дарко на ошману. Грле се и љубе. То праје. Дарко, постојено, покушава да интензивира љубавни задрљај. Љуба га удара по руци и одмиче се.

- ЉУБА: Полако, уметниче! Матори само што није стигао. Контролиши се!
- ДАРКО: Љубо! Целу ноћ нисам спавао. Ја не знам како ћу то... Ја не могу да фалсификујем!
- ЉУБА: Попиј један “Џек Денијелс”. Остало је од јуче. То ће ти, можда, мало надувати муда. Матори лопов сеје виски, около, ко брабоњке!
- ДАРКО: Виски ћу да попијем, али да фалсификујем не могу. Радије ћу се убити. И овако сам вам на терету.
- ЉУБА: Убиј се одмах, педеру! Вучеш тај очев зарђали пиштољ к’о мачка мртво маче!
- ДАРКО: Извини, није зарђао. Чистим га редовно. То ми је једино оставио...
- ЉУБА: Читава деценија је прошла, будало! Заборави оца, пиштољ, Вуковар, Југославију... Заборави!
- ДАРКО: Имао сам осамнаест година... Мајка је била већ излудела. Дошао је мајор Софронијевић, донео пиштољ и рекао: отац ти је дао живот за отаџбину, немој то никада да заборавиш!
- ЉУБА: Dulce est et decorum pro patria mori! Педери! Нећу да слушам та патриотска срања! Имаш ли ти муда да урадиш посао, уметниче, па да ми кидамо из овог патриотског пакла?
- ДАРКО: Хоћу, али, не могу!
- ЉУБА: Мораш! Мораш да фалсификујеш! Мислиш да су они нешто боље заслужили? Боли те стојко, уметниче! Узећемо од моторог хохштаплера лову и идемо у Париз, па тамо сликај трулеж и лешеве до миле воље! А сада се натegni и нацртај неколико актова и мртвих природа, прелаз преко Албаније, краља Петра и друга Тита, сетно вече на Дорћолу, скадарлијске боеме и коње светог Марка... Можеш ти то! Или хоћеш и даље да живиш у овој пропалој земљи, у овој вукојевини, од које је и Бог дигао руке?
- ДАРКО: Нећу.

ЉУБА: Онда, на посао!

ДАРКО: Добро! Добро! Урадићу.

ЉУБА: Ко ће знати шта је привид, шта стварност, Dichtung und Wahrheit, уметниче, шта је faction, а шта fiction! Живимо у добу оксиморона и постмодерне, у добу Милорада Павића, виртуелне стварности и сједињених патриотских снага! Узмимо, дакле, учешћа у вашару таштине и свеопштег привида, дајмо свој допринос лепоти порока, уметниче!
(Звоно на улазним вратиима)
Ево га! Отвори, док се мало наместим. Потпуно си ме рашчерупао! Мушкарчино!

Дарко излази да ошвори. Љуба се, на брзину, доводи у ред. Враћа се Дарко са Родољубом.

ДАРКО: Дошао чика Мефисто!

ЉУБА: Не зврндај, Дарко! Изволите! Изволите!

РОДОЉУБ: Хтео би и душу да спасеш, и паре да зарадиш. Е, па, не може, сине!
(Наклони се Љуби)
Госпођице!

ЉУБА: Добродошли, господине! Уметник је спреман. Одох ја да скувам кафу.
(Изађе)

РОДОЉУБ: Значи, чика Мефисто?

ДАРКО: Омакло ми се...

РОДОЉУБ: А шта, ако ја то схватим као комплимент?

ДАРКО: Па, да... Пошто сте све окренули наглавце, пошто сте нам уништили сваку наду, пошто сте нам створили свет привида и фалсификата, то би био сасвим логичан закључак.

РОДОЉУБ: Остави те фразе, синко, за неку бољу прилику. Ми само покушавамо да преживимо.

ДАРКО: Ја само покушавам да одем одавде, и да се више никада не вратим!

РОДОЉУБ: А шта си учинио да буде другачије?

ДАРКО: Ја? Шта сам ја? Само уметник, господине. У вашем свету – нико и ништа!

РОДОЉУБ: Ко ти је крив? Сам си хтео да будеш сликар. Изволи, сликај, онда! Немој да зановећеш.

(Пауза)

Интелектуалци! Ништа вама не ваља. Ни сами не знате шта хоћете!

ДАРКО: За кога да сликам? Овде више нема нормалних људи! Да сликам за ваше дедињске лопове? Да сликам обнову и изградњу, мостове и веселе раднике? Хоћете нови соц-реализам? Шта да сликам? Портрете нових богаташа и старих властодржаца? Или, можда, свог мртвог оца под Вуковаром? Да сликам колоне избеглица на тракторима? Децу и старце, који чекају да им неко каже где им је отаџбина? Или да сликам Косово? Свету српску земљу? Кфор и Умпрофор? Србе и Шиптаре, у братском загрљају смрти? Или, сагорели Генералштаб и зграду Централног комитета? Да сликам Београд као оријенталну касабу, као циновску бувљу пијацу, људе који се хране из контејнера...? Ко би купио такву слику? Које то треба? И које треба било шта, осим хлеба, литра уља и килограма шећера?

*Љуба већ неко време ситоји на вратиима, са њослужавником у рукама.
Пауза.*

ЉУБА: Да ли је могуће да ја не могу да изађем, кафу да скувам, а да уметник нешто не забрља!?

ДАРКО: Извините!
(Жустиро изађе. Пауза)

РОДОЉУБ: *(Одлази до виирине, узима две чаше, у пролазу одмери Љубу, која је одевена у крајку хаљиницу)*
Имаш лепу хаљиницу!

ЉУБА: *(Ситусила је кафу на ситочих)*
Не стоји ми лоше, јелда?

РОДОЉУБ: Стоји ти заносно! Само ти треба још много, много таквих хаљиница.

ЉУБА: Мислите?

РОДОЉУБ: *(Сииа њиће)*
Убеђен сам у то!

ЉУБА: А, кафу?

РОДОЉУБ: И кафу, наравно! Све ћемо попити. Живели, Љубо!

ЉУБА: Живели! А што се тиче овог уметничког испада, ја предлажем да то схватимо као малу моралну кризу. Сад ћу ја то да средим.

РОДОЉУБ: Полако! Нећемо дозволити да нам ситнице кваре расположење. Ако, баш, неће, наћићемо ми другог сликара...

ЉУБА: Хоће, хоће! Уметници су нежна бића, којима треба помоћи да преживе.

РОДОЉУБ: Да... Уколико се сувише не одупиру. Надам се да бар са Јелом нећемо имати сличних проблема. У овој ствари, она нам је важнија.

ЉУБА: Мислим да нећемо. Њу сам доста брзо убедила. Мало је плакала, па је пристала. Изгледа да сте ви ту, већ, обавили главни део посла.

РОДОЉУБ: Ја? Нисам, баш, имао тај утисак.

ЉУБА: Немојте да се фемкате! Не стоји вам лепо.

Пауза. Родољуб је гледа, ња се насмеје.

РОДОЉУБ: Добро! Нећу више.

Улази Јела, сјоља, са њакешима и зембилима.

ЈЕЛА: Ах, ти си, већ ту! А, ја била у куповини...
(*Одлаже сивари*)

ЉУБА: Одох ја да обавим свој део посла.

РОДОЉУБ: Само напред!

Љуба излази.

ЈЕЛА: Па...?

РОДОЉУБ: Лепо изгледаш!

ЈЕЛА: Стварно?

РОДОЉУБ: Најстварније.

ЈЕЛА: Била сам код фризера. Морала сам. Нешто ми, одједном, дошло... Кажем себи, можда је, ипак, Родољуб у праву... Можда и за мене још има живота... Ето, после дугог времена, и новаца сам имала. Тешка срца сам одвојила за то, али, после, мислим, нек иде све у першун! А, купила сам и неке смешне ствари... Чоколаду... Па, онда, парфем... Па, онда...

Данас је то све страшно скупо... Видим, ти си се са Љубом о свему договорио!

РОДОЉУБ: Имаш сјајну ћерку!

ЈЕЛА: Пристала сам на тај страшни чин само због ње... Признаћу, мало и због тебе... Добро, није мало... Ти си ме, просто, слудео, драги мој! Ја не знам шта се то са мном десило... Поново ми се живи, Родољубе!

РОДОЉУБ: Такву те волим! Доказала си да ниси малограђански, моралистички тутумрак, да имаш снаге да се дохватиш са животом... Као што су имали и твоји преци, који су постављали темеље грађанској моћи Хациантонијевића.

ЈЕЛА: Ах, Родољубе...

РОДОЉУБ: Обновићемо ми овај честити српски грађански дом, вратићемо му стари сјај и достојанство. Ја ти то обећавам!

ЈЕЛА: Пре свега, очеве кости...

РОДОЉУБ: И кости, наравно! То ћемо прво урадити.

ЈЕЛА: Хвала ти, Родољубе, што си ме освестио. Ти си ми улио снагу. Без тебе, ја бих остала плачљива, увела госпођа, коју свако може да повреди...

Улазе Дарко и Љуба.

ЉУБА: Ево и нас!

РОДОЉУБ: Хајде са радимо, уметниче!

ЈЕЛА: Идем ја да оставим ствари.

ЉУБА: Помоћићу ти, мама.

Јела и Љуба излазе са сиварима. Пауза.

РОДОЉУБ: Јеси ли спреман?
(Пауза)

ДАРКО: Јесам.

РОДОЉУБ: Е, па, онда ће ти чика Мефисто дати задатак. За почетак нешто једноставно. Урадићемо мртву природу Миће Поповића. Као узор, послужиће ти ове слике.
(Вади из њорбе калаше)

Чекај, да видимо! Под редним бројем тридесет један, "Јаја на стилском столу", из седамдесет треће, затим број седамдесет један "Велика мртва природа", то је седамдесет седма, и

деведесет три, “Диња и лампа”, из седамдесет девете. Одабери мотиве, па на посао! Овде имаш и колор фотографије.

(Вади и њих из ѿорбе)

Да ли ти је то довољно?

ДАРКО: Да. Знаш те оригинале.

РОДОЉУБ: Радићеш, наравно, акрилом. На платну. Димензије седамдесет са шездесет. И не заборави да их патинираш. Слика треба да има око двадесет пет година. Послаћу ти натегнуто платно из заоставштине једног покојника, које је отприлике толико старо. Јеси ли ме схватио?

ДАРКО: Да.

РОДОЉУБ: Колико ти је времена потребно?

ДАРКО: Пошто је реч о акрилу, и о прилично простом послу – два до три дана. А, може и брже.

РОДОЉУБ: Не прави се важан, уметниче! Имаш пет дана!

ДАРКО: Шта је то? Једноставна моделација у сивом тоналитету. Јака ствар!

РОДОЉУБ: Видећемо те на делу! Овде је новац за материјал.

(Сѿавља на сѿо коверѿу)

Питања?

ДАРКО: Све ми је јасно и прејасно!

РОДОЉУБ: Надам се да је тако. За твоје добро.

(Пауза)

То би било све. Није болело?

Дарко не одговара. Дуља ѿауза.

РОДОЉУБ: Добро... Сад би могао да позовеш и даме.

Дарко одлази до вратиа и оѿвара их. На вратиима Љуба и Јела, као да су ѿамо сѿајале све време.

ЉУБА: Да ли је уметник био кооперативан?

РОДОЉУБ: Изволите, моје даме! Ми смо завршили. За сада.

ЉУБА: То волим да чујем! Водим уметника на пиће. Заслужио је. Ви се не љутите?

РОДОЉУБ: Лепо се проведите, децо!

- ЉУБА: И ви, такође!
(Узима Дарка за руку)
Хајдемо, уметниче, шта си се укочио?! Хајдемо!
(Одвлачи Дарка. Излазе)
- ЈЕЛА: Јесте ли се договорили?
- РОДОЉУБ: Све је у реду, Јело.
- ЈЕЛА: Добро, добро, ти, ваљда, знаш шта радиш... Он је фини дечко, осетљив, ја знам да то њему тешко пада... Тужна је то судбина, Родољубе, претужна... Он је уметник, аутентичан уметник... Ко је могао сањари да ћемо да живимо у оваквом свету! Али, брига тебе! Ти си тако тврд. И тако неодољив... Бринем за Љубу. Њу ништа не интересује. Она више и не размишља о професији... Мислим да су они, уствари, згађени. Која је њихова перспектива?
- РОДОЉУБ: Не брини за Љубу. Ја ћу се побринути.
- ЈЕЛА: Ах, Родољубе, тебе је, изгледа, сам Бог послао, мада си ти све само не божји човек, али видиш како је то... Замисли да ме ухвате под старе дане да издајем лажне сертификате! Већ видим наслове у новинама, Јелисавета Хаџиантонијевић, уважени кустос, изданак старе београдске породице...
- РОДОЉУБ: Ко да те ухвати, драга? Иза мене стоје људи, за које не постоје препреке.
- ЈЕЛА: Па, и нека ме ухвате! Одједном сам све прегорела. Нећу да трунем, више! Хоћу да живим!
- РОДОЉУБ: Буди потпуно спокојна.
- ЈЕЛА: Знам да ћеш ме заштитити. Поред тебе сам мирна... Знаш волела бих да отпутујем с тобом у Америку. На очев гроб. Не говори ништа! Знам да је то превише. Ах, Родољубе, пољуби ме још једном, као јуче, па макар то био крај света.

Родољуб је љуби.

МРАК

III

Исти простор. Ту је, сада, штафелај са упола довршеном мртвом природом и прибор за сликање. Дарко седи пред штафелајем и чисти пиштољ. Поред њега испражњена боца “Џек Денијелса”.

Улази Љуба. Дарко, не обраћајући на њу пажњу, наставља са својим послом. Љуба обиђе околу, посматра платно, посматра Дарка, узме боцу, види да је потпуно празна, па је врати на сто.

ЉУБА: Пиштољ смо очистили, виски докусурили, и...? Шта сад, уметниче?

(Пауза)

Питала сам те нешто!

ДАРКО: *(Преврће пиштољ њо рукама. Тешко се одлучује да њо говори)*
Од детињства сам сањао да будем сликар... Сада сам, први пут, зажалио због тога. Живели смо у Загребу, имао сам осам, можда, девет година... Мајка ми је купила, на отплату, неколико књига. *Велики музеји света*. Издање “Отокар Кершовани”. Нисам се одвајао од њих... Имали смо мали стан, у Влашкој улици. Седео сам, обично, у кујни, поред прозора, сатима задубљен у те слике...

Оцу се то није допадало. Замишљао је, вероватно, да треба да се спремам за војну академију и да постанем оно о чему је он сањао. Био је само капетан... Сећам се, једнога дана је дошао кући, сео за сто прекопута мене, и рекао: “Умро је друг Тито”. А, онда му се лице згрчило, брзо је устао и изашао, да мајка и ја не бисмо видели како плаче...

ЉУБА: Шта сте мислили?! Да ће друг Тито да вам живи вечно!

(Пауза)

Покушавам од тебе да направим човека, а видим да си потпуно труп!

(Пауза)

Можда не умеш да урадиш?

ДАРКО: Не провоцирај, Љубице! Мени треба два до три сата да довршим ту глупу, досадну мртву природу, са дињом, орасима и осталим говнима, што служе као духовна храна вашим лажним буржујума! Све је лаж!

(Пауза)

Лаж!

ЉУБА: Па, добро, фрајеру, нахрани лажне буржује тим говнима, узми лову, и води своју праву рибу одавде!

- ДАРКО: Сањали смо мало другачији живот...
- ЉУБА: *(Седне њоред њеџа, милује ѓа)*
Сањајмо га у Паризу, мацо...
(Дарко не реаџује. Пауза)
Јел теби, уопште, стало до мене, или само до твоје пусте маште?
- ДАРКО: А теби? Јел теби стало до мене, или само до новца? Да ли је теби, уопште, важно како се ја осећам, или само хоћеш да постигнеш свој циљ?
- ЉУБА: Дарко, јесмо ли рекли да ћемо отићи одавде и да ћемо почети нови, јебени, живот?!
- ДАРКО: Отићићемо, Љубо. У то сам потпуно сигуран.
- ЉУБА: Без пребијене кинте нећемо отићи никуда!
- ДАРКО: Љубо, ми смо у власти лопова и хохштаплера. Изгледа да је не могу с тим да се помирим.
- ЉУБА: Не лупетај! Ко те је научио да свет треба да буде добар и разуман? Друг Тито? Или, твој покојни тата, који је дозволио да га навуку?
- ДАРКО: *(Зџраби боџу и џресне је о џод; она се расџрсне)*
Оца ми не помињи!
(Пауза)
- ЉУБА: Мислиш да си ме задивио? Или уплашио? Мушкарчино! Питање, које се једино поставља јесте, хоћеш ли да живиш или нећеш! Што се мене тиче, ја хоћу! По сваку цену!
- ДАРКО: *(Урла)*
А, ја нећу да живим по сваку цену!!!
- ЉУБА: Онда, цркни, педеру!
- Љуба демонстративно излази, лупивши вратима. Дарко седи, сломљен, и гледа у празно. Мало после, кроз отшкринута врата, дискретно провири Јела. Гледа упитно и забринуто.
- ДАРКО: Извините.
- ЈЕЛА: То је, сигурно, она полупала!
- ДАРКО: Ја сам... Жао ми је!
- ЈЕЛА: Ништа! Сад ћу ја то да покупим.
- ДАРКО: Ја ћу!
- ЈЕЛА: Само седи, сине! За час ћу ја то...

Јела доноси метлицу и ђубровник и почиње да чисти. Дарко седи као и раније. То потраје једно време. Затим, Јела, са оним ђубретом, застане пред сликом. Гледа.

ЈЕЛА: Лепа ти је слика... Само бих, овде, мало појачала контраст. Због равнотеже. Појачај белу пасту и додај сувих лазура. Извини што се мешам. Иначе је врло ефектно.

ДАРКО: Мислите?

ЈЕЛА: Да... Бесумње! Ти си тако талентован, драги мој. И ја сам, некада, давно, прижељкивала да будем уметник, али, Бог ми није дао... А, шта мислиш, да ми запалимо по једну?

ДАРКО: Радо. Само... Ја немам више цигарета.

ЈЕЛА: Имам ја. Ево!
(*Оставља ђубре, вади кутију цигарета*)
Изволи!

ДАРКО: Хвала!

ЈЕЛА: Узми целу кутију, сине!

ДАРКО: Не могу. Стално пушим ваше цигарете.

ЈЕЛА: Хајде, не буди смешан! Узми само!

ДАРКО: Хвала!

ЈЕЛА: А, имам и чоколаде!
(*Вади из џепа и оставља на сто*)
Много волим чоколаду... То је код мене, изгледа, нека детињаста црта... После рата, кад су нас комунисти окупирали, нигде није било чоколаде. Али, за мене је морало да буде! Сирота моја мама...
(*Једе чоколаду. Пауза*)
Свиђа ми се како сликаш!

ДАРКО: Али, тета Јело, то није моје!

ЈЕЛА: Ни речи! То је тако сугестивно. Тако једноставно, а има тако пуно атмосфере... Сигуран потез, али ненаметљив.

ДАРКО: Немојте...

ЈЕЛА: Колорит сведен... Ничег сувишног! То је једноставност која плени... Ништа не говори! Буди срећан што такво благо имаш у себи.

ДАРКО: Мислите да је, заиста, тако добро?

ЈЕЛА: Јесте. Бар то знам да проценим. Ти немаш разлога да сумњаш у себе. Знаш, водио ме на вечеру!

- ДАРКО: Молим?
- ЈЕЛА: На вечеру.
- ДАРКО: Ко?
- ЈЕЛА: Па, Родољуб, сине!
- ДАРКО: Ја га зовем чика Мефисто.
- ЈЕЛА: Мефисто?
(Смеје се)
Да... Ти си уметник. Имаш машту... Мислим да је он, ипак, у основи, добар. Не могу са Љубом о томе, она је постала тако... прагматична, па, чак, и некако оштра...
- ДАРКО: Ни њој није лако, тета Јело.
- ЈЕЛА: Знам, сине... Никоме више није лако, такво је време, али, ја, ипак, верујем у Бога. Бог нас опомиње да не радимо добро. Знаш, кад су комунисти ушли у Београд, четрдесет четврте, побили су, без суда, цвет српског грађанства. И мој стриц је ту настрадао. Ни гроб му се не зна! Био је увозник колонијалне робе и велики добротвор... Одвели и пострелили... А њихове синове мобилисали и докусурили на сремском фронту... Тако се не почиње хумана историја, сине! Бог све види... Водио ме код "Два јелена". Одавно нисам тако лепо јела... На крају, разуме се, сладолед од чоколаде. Била је и музика... Мало је тврд и циничан, али неодржив! И цвеће ми је купио. Прекрасне жуте руже, од неког инвалида у исцепаној униформи. То је живот... Одвећ добри и меки људи и нису шармантни, зар не? Признаћу, почела сам да гајим извесне наде... То кажем само теби. Можда то не приличи мојим годинама, можда сам се мало и занела, али, тако ми је лепо, сине. Не могу да ти опишем. Као да се неко закаснило пролеће буди у мени!
Ја знам да се ти и Љуба често свађате, али и то је део љубави. Ти немој њену наглост да узимаш за зло, она је добра, несебична, ја познајем њену душу... Биће све добро, сине, ја сам убеђена у то. Тако сам, одједном, пуна оптимизма... Верујем да ће све бити добро, да ћемо, на крају, ипак, сви бити срећни, и ти и Љуба, па, чак, и ја. Верујем у то, сине! Идем. А, ти сликај. Сликај, кад ти је Бог дао!
- ДАРКО: Хоћу, тета Јело. Хоћу!

Јела излази. Дарко осћаје да седи и да зури у празно. После извесног времена, светлости се, лагано гаси.

IV

Истии простиор. Штшафелај, с недовршеном сликом. У соби нема никога. Чује се звоно с улазних вратица. Пауза. Затим, још једном. Из унутрашњости стана долази Љуба, сањива, у прозирној сјаваћици.

ЉУБА: (Мрмља)
Ево, ево...
(Излази да отвори. Враћа се са Родољубом, припежући сјаваћицу око себе)
Колико је сати? Нисмо вас очекивали данас...

РОДОЉУБ: Волим да правим изненађења. А где су остали?

ЉУБА: Јелисавета је у фамилији. Имају неке унучиће, тамо. А, уметник... То је дуга прича. Само да се обучем.

РОДОЉУБ: Ако нисам добродошао, млада дама...

ЉУБА: Не, не... само ви седите!

РОДОЉУБ: И, молио бих један тањир.

ЉУБА: Тањир? Пун или празан?

РОДОЉУБ: Донео сам нешто. Имам разлога да частим.

ЉУБА: Одмах долазим!
(Изађе)

Родољуб прво одшета до слике. Посматра, загледа, задовољно клима главом, затим одлази до витрине, узима две чаше и ставља на сто, вади из торбе боцу "Џек Денијелса" и пакетиће са закуском. Седне, отвори боцу, сипа у обе чаше. Отпије, са задовољством, запали цигарету. Чека. Улази Љуба, обучена, са тањиром у рукама.

РОДОЉУБ: (Посмајра је)
О!

ЉУБА: Дакле, господин части?

РОДОЉУБ: Аха!

ЉУБА: Сме ли се знати зашто?

РОДОЉУБ: Господин је направио посао.

ЉУБА: Честитам, господине!
(Ставља храну на тањир)
Кад боље размислим, баш сам нешто огладнела.
(Једе)
Какав посао?

РОДОЉУБ: Озбиљан! Продао сам велику колекцију икона. Две из четрнаестог, остале од седамнаестог до деветнаестог века.

ЉУБА: Опа!
(*Једе*)
Фалсификати?

РОДОЉУБ: Оригинали. Мумину се не продају фалсификати. Сувише је опасно.

ЉУБА: Онај убица? Краљ подземља?

РОДОЉУБ: Мало оштро речено. Кажимо, бизнисмен.

ЉУБА: Добро, а одакле вам, с опроштењем, те иконе?

РОДОЉУБ: Из манастира.

ЉУБА: Аха. Качкаваљ је одличан. Е, па живели, онда!

РОДОЉУБ: Живели, лепотице!

ЉУБА: Волим успешне људе.
(*Једе*)
А, какав је тај ваш Мумун? Никада нисам видела његову фотографију.

РОДОЉУБ: Кажу да не воли да се слика. Бићу искрен: ни ја га никада нисам видео.

ЉУБА: Па, како онда...?

РОДОЉУБ: Општим са једним његовим гласником.

ЉУБА: То је нешто јако тајанствено.

РОДОЉУБ: Сматра се да је он најмоћнија личност у југоисточној Европи. Кажу да контролише главне токове капитала на већем делу Балканског полуострва. Како илегалне, тако и легалне. Неки мисле да то није један човек, већ група људи из разних друштвених сфера: политике, криминала, цркве, банкарства, полиције... Према том схватању, Мумин, дакле, не постоји. Он је само симбол владајућег принципа.

ЉУБА: Ко ме сте, онда, продали те иконе?

РОДОЉУБ: Па, Мумину!
(*Прејџура ѝо ѝорби*)
Има још нешто.

- ЉУБА: Да?
(*Једе*)
- РОДОЉУБ: Мали поклон за тебе.
- ЉУБА: Ви сте, стварно, пуни изненађења!
- РОДОЉУБ: Ситница...
(*Вади њодебелу злајну наруквицу*)
- ЉУБА: То је за вас ситница?
- РОДОЉУБ: И за тебе је ситница. Схвати то, драга!
- Љуба узме наруквицу, дуго је њосмајра, ња је враиши.*
- ЉУБА: Не!
- РОДОЉУБ: Како, не?
- ЉУБА: Не!
- РОДОЉУБ: Зашто?
- ЉУБА: Мама ми је рекла да се чувам средовечних бизнисмена.
Нарочито, ако су богати и заводљиви.
- РОДОЉУБ: И да се држиш младих уметника, нарочито, ако су сиромашни и досадни?
- ЉУБА: Ја волим Дарка!
- РОДОЉУБ: То те не спречава да узмеш мали поклон од чика Љубе. И не обавезује.
- ЉУБА: Нећу, рекла сам!
(*Пауза*)
Али ћу, зато, узети још мало пића. Ако ми сипате.
- РОДОЉУБ: (*Сииа*)
А, где је уметник? Слика је добра, чак, рекао бих, одлична.
Али, није завршена. Рок је сутра увече.
- ЉУБА: Господин постаје нервозан.
(*Пауза Одмеравају се*)
Живели, богати и заводљиви господине!
- РОДОЉУБ: Живели, драга моја!
(*Пауза*)
Дакле?

ЉУБА: Дакле, уметник је у цркви.

РОДОЉУБ: Каквој, сад, цркви?

ЉУБА: На Дорћолу.

(Долива себи њиће)

Тамо има нека јебена духовна академија, или тако нешто. Попови им, ваљда, душе испирају. Откуд знам шта раде! Спремају их за царско небеско, апокалипсу, страшни суд, васкрсење... Мислим да је он пуко.

(Пауза)

И код куће је почео Богу да се моли, пред спавање! То значи да је готов.

(Пауза. Пије)

Уместо да довршава ово, почео поново да скицира те своје лешеве, а међу њима Исуса Христа, са трновим венцем, као, диже те лешеве из мртвих, јебем ли га шта ради!

Али, натераћу га ја! Има да заврши тог Мићу Поповића до сутра увече, па после нек умире и васкрсава колико хоће!

РОДОЉУБ: А, Јела!

ЉУБА: Шта, Јела?

РОДОЉУБ: Да ли се и она колеба?

ЉУБА: За њу не брините. Она је пуна неког безразложног оптимизма. Нисмо разговарале, али, видим. Иде около и цвркуће! Свашта!

(Пауза)

Како то постижете са људима?

РОДОЉУБ: Да попијемо!

ЉУБА: Мислите?

РОДОЉУБ: Апсолутно!

Пију. Пауза.

ЉУБА: Једино се мени не да...

(Одгурне чашу. Пауза)

РОДОЉУБ: Дај ми руку.

Љуба му одсујино њружи руку. Родољуб јој сивавља наруквицу, ња је њољуби у руку. Љуба ља љледа, зајим љледа наруквицу.

ЉУБА: Лепа је.
РОДОЉУБ: *(И даље је држи за руку)*
Не волим кад си тужна.
ЉУБА: Не волим ни ја!
РОДОЉУБ: Онда, будимо весели!
ЉУБА: Мислите?
РОДОЉУБ: Апсолутно! Немамо никаквог разлога да будемо тужни! Туга је резервисана за глупе и неспособне.
(Лагано јој милује руку)
А, ми смо способни... Веома способни... И паметни.
ЉУБА: Хоћу да одем одавде.
РОДОЉУБ: *(И даље је милује)*
Ја ћу те одвести, куд год пожелиш!
ЉУБА: Ти, баш, хоћеш да ме јебеш?
РОДОЉУБ: Хоћу. И то одмах!
Грли је, љуби, она се прејушија. То је права ексцлозија сѝрасѝи. Кида са ње хаљину, ијид...
Свејлосѝ се лагано гаси.

МРАК

V

Истии проситор. Јела посмајра Даркову слику. Улази Љуба, носећи њањир са колачима.

- ЉУБА: Мама, ја ћу изнети колаче. Време је. Родољуб само што није стигао!
- ЈЕЛА: Изнеси, сине. А, где је, сад, забога, Дарко?
- ЉУБА: Откуд знам, мама? Само се извуче из куће! Од њега је, изгледа, и Бог дигао руке...
- ЈЕЛА: Немој тако, сине!
- ЉУБА: Зна се где може да буде! Или у оној цркви, или у кафани. Мада, не знам одакле му паре за пиће, кад нема пребијене кинте.
- ЈЕЛА: Добро, ја сам му дала, јуче, неки динар. Жао ми га...
- ЉУБА: Онда је све јасно! Уместо да седи овде и да завршава посао!
- ЈЕЛА: Па, завршио је, сине! Видиш да је, ипак, завршио слику. Само потпис још није урадио... А, слика је прекрасна! Диван је то и талентован младић, Љубо! Не знам зашто се ти, одједном, тако односиш према њему?
- ЉУБА: Како се ја то, одједном, односим према њему?
- ЈЕЛА: Па, не знам... Некако, с висине. Волиш ли ти њега, уопште?
- ЉУБА: Зашто ме то питаш, мама?
(Пауза)
Да ли га волим? Није то, сад, важно!
- ЈЕЛА: Па, шта је онда, важно, Љубо?
- ЉУБА: Важно је то да нећу дозволити да ме било ко вуче наниже. И да се поиграва мојим животом. Ја имам, већ, двадесет пет, скоро двадесет шест година. Немам више времена. С Дарком, или без Дарка!
- ЈЕЛА: Тако си постала оштра. Тврда... Не знам. Ја све то, изгледа, другачије схватам... Ја сам, Љубо, непоправљиво сентиментална.

- ЉУБА: Знам, мама, знам... Али, ти си свој живот проживела, а ја тек треба да почнем.
- ЈЕЛА: Нисам проживела! Ништа ја нисам проживела! Тек се спремам да живим. Свако само себе гледа. Е, па, сад ћу и ја мало да почнем. Видећете!
- ЉУБА: Добро, мама, добро...
- ЈЕЛА: Види, види! Одакле ти та наруквица?
- ЉУБА: Добила сам...
- ЈЕЛА: Чекај, да видим! Тешко злато... Одакле ти то?
- ЉУБА: Одакле! Кажем ти, добила сам!
- ЈЕЛА: Од кога, Љубице!
- ЉУБА: Од једног мушкарца. Једног правог мушкарца.
- ЈЕЛА: Не измотавај се, дете!
(Пауза)
- ЉУБА: Шалим се! Поклонио ми чика Љуба.
- ЈЕЛА: Родољуб ти је дао ову наруквицу! Јел знаш ти колико то вреди?
- ЉУБА: То је мој хонорар за сарадњу на овом пројекту. Тако је рекао.
- ЈЕЛА: Јел Дарко видео?
- ЉУБА: Дарко? Он не види ни прст пред носом.
- ЈЕЛА: Добро, ако је Родољуб. Баш је галантан... А, ја се, већ, забринула! Не буди тако сурова према Дарку! Дарка је ово много коштало. А, урадио је! Видиш да је, ипак, урадио! Није лако једном уметнику, таквом уметнику, да преломи то у себи... Да, такорећи, жртвује себе и свој дар, да би могао да преживи у овом ружном, овом наопаком времену... Па, и мени је било тешко. У почетку, нисам уопште веровала да сам способна за тако нешто. Али, шта да се ради, сине? Они нам нису оставили другог избора... А, и Родољуб је просто... неодољив.
- ЉУБА: Тако ти делује?
- ЈЕЛА: Зар то није очигледно. Јер, да није било тог његовог шарма, и те његове... Зар бисмо пристали на све ово? Од кад је Родољуб ушао овамо, ова кућа је, просто, оживела!

ЉУБА: И ја тако мнслм, мама.

Звоно на улазним врајшма.

ЈЕЛА: То је он!

Обадве, нсјовремено, крену да ошворе, ѓа се скоро сударе ѓред врајшма ѓресобља. Насмеју се.

ЈЕЛА: Хајде, тн му отвори!

ЉУБА: Нека, отвори тн, мама.

Јела нзлази. Љуба се мало намешшма. Улази Јела са Родољубом.

РОДОЉУБ: Хајде и тебе да пољубим!

(Пољубн Љубу)

Па, мн смо, сад, такорећн, породнца, зар не? Старн самац и две лепотнце...

ЈЕЛА: Де, де, Родољубе...

РОДОЉУБ: О, па слнка је завршена! Да влднмо... Добар посао. Без грешке. Знао сам ја да ће уметннк, на крају, да легне на руду.

ЈЕЛА: Ето, нпак се све лепо завршнло.

РОДОЉУБ: То морамо да прославнмо!

ЈЕЛА: Само, још ннје урадио потпнс.

РОДОЉУБ: А, где је уметннк?

ЉУБА: Изгледа да је свратио у кафанче, да прослави победу над својом уметннчком сујетом.

ЈЕЛА: Немој, Љубо! Сад ће он!

ЉУБА: Треба, значн, да седнмо и да чекамо док се господин тамо не докусири!

ЈЕЛА: Не, не... Ево, Родољуб ће сад да узме један колачнћ!

(Родољубу)

За тебе сам нх спремала, по старннском рецепту. Мамнном.

РОДОЉУБ: (Једе)

И моја снрота мама је правнла овакве. Додуше, ретко. Обнчно за Првн мај... Баш су добрн! Узешу још један.

ЈЕЛА: Узми, узми...

Улази Дарко. Сјане на сред собе, подобочи се, поспмајра их и клима ѓлавом.

ЉУБА: Па, где си ти, Дарко?

ДАРКО: Дакле, чика Мефисто је стигао на време!

ЉУБА: Е, стварно ми је доста тог твог егзибиционизма! Шта, уствари, хоћеш да докажеш?

ЈЕЛА: Децо, децо...

ДАРКО: Дође ѓаво по своје!

ЈЕЛА: Дарко... Није ред, сине!

ДАРКО: Ред? Овде неко говори о реду?

РОДОЉУБ: Стави ти само потпис, синко, па да ѓаво носи своје!

ДАРКО: Ах, извините! Заборавио сам да потпишем. Одмах!
(Узима чейкицу, мало боје и пошписује. Баца чейкицу)
Ето! Изволите!

ЉУБА: Хвала Богу да си се породиио!

РОДОЉУБ: Да видимо... Па, ти си себе потписао, несрећо!

ЈЕЛА: О, Боже...

ДАРКО: А, кога треба да потпишем, молим!?

ЈЕЛА: Па, ваљда, Мићу Поповића, сине!

ДАРКО: То, никако!

ЉУБА: Кажем ја да је он пуко!

РОДОЉУБ: Доста шале, дечко! Избриши то и потпиши како треба!

ДАРКО: Не, господине Чобановићу! Ово је дело Дарка Распоповића, и тако ће остати!

РОДОЉУБ: Смешно! Па, зар не видиш да је то прави Мића Поповић? Ко би поверовао да је то твоја слика? Са твојим потписом, она не вреди ништа. А, кад ставиш прави потпис, она ће добити своју вредност, своју аутентичност, а ти свој новац.

ДАРКО: Све сте загадили својим цинизмом! Али, ја вам кажем да нећете моћи да купите наше душе!

- ЉУБА: Каква јебена патетика!
- ЈЕЛА: Љубо...
- РОДОЉУБ: Шта је то, уметниче? Побуна?
- ДАРКО: Једнога дана, људи ће се, заиста, побунити и отераће вас у пакао, где вам је место!
- ЈЕЛА: Немојте тако! Па, све смо се лепо договорили...
- ДАРКО: Тета Јело! Освестите се, молим вас!
- ЉУБА: Мука ми је од тебе, Распоповићу!
- ДАРКО: Не, Љубо! Не смемо дозволити да нас запрљају! Да нам душе затрују!
- РОДОЉУБ: Ја, збиља, немам времена да се с тобом натежем, али, рећићу ти нешто. Ти ниси важан. Твоја такозвана душа и твоје емоције никоме не требају. Ти си само један сувишни човек – ништа више! А, ми идемо даље, са тобом или без тебе – свеједно!
- ДАРКО: У пакао ви идете! Па, понесите и ово тамо!
(Баца слику и ѓази је)
Ево ти! Ево ти!
- ЈЕЛА: О, Боже, шта смо ти згрешили?
- ДАРКО: Пристали сте на гадост, тета Јело! На лаж! Али, ја знам да постоји бољи свет. Љуба и ја ћемо отићи! Наћи ћемо место под сунцем, где се може часно живети!
- ЉУБА: И ја ћу отићи. И то одмах! Али, не с тобом. Ти си јебено труо, Распоповићу! Родољубе, хајдемо одмах одавде! Одмах! Води ме!
- РОДОЉУБ: Како ви кажете, млада дамо!
- ЈЕЛА: Шта?! Љубо! Родољубе! Куда?
- ЉУБА: У живот! Нећу да трулим више са вама! Нећу!
- РОДОЉУБ: Хајдемо!
- ДАРКО: Стани!
(Вади ѿшићол, рејейѿира)
Ја ћу те послати у пакао!
- ЈЕЛА: Не!

Љуба стане испред Родољуба.

ЉУБА: Хајде! Пуцај, педеру!

ДАРКО: Љубо! Склони се! Љубо!

Родољуб склони Љубу.

РОДОЉУБ: Дечко, немаш ти муда за то! Идемо! Жао ми је, Јело, ти ћеш разумети, ипак...

Узме Љубу за руку и излази с њом. Пауза.

ЈЕЛА: Гадост! То је гадост! Родољубе...

ДАРКО: (Као ехо)
Гадост...

Пишићољ му испада из руке. И он и Јела сипоје, окамењени. Свећлосћ се лагано гаси.

КРАЈ

(У Београду, лета 2000)